

УДК 94(477):78.078+784.1

О.М.Бачинська

Подольанин Олекса Приходько – організатор музично-хорового відродження

У повідомленні висвітлюється діяльність достойного представника добре знаної на Поділлі родини – Олекси Кіндратовича Приходька. Він уславився як організатор музично-хорового відродження в Україні. Акцентовується увага на його роботі у музичному відділі Міністерства народної освіти під час Української революції 1917–1921 рр. Розповідається про його роль в підготовці закордонного турне Української республіканської капели та в розвитку хорової справи на Закарпатті у міжвоєнний період.

Ключові слова: Олекса Приходько, Міністерство народної освіти, Український національний хор, Українська республіканська капела, музично-хорове відродження.

У науковій літературі не знайшла належного висвітлення діяльність нашого земляка Олекси Кіндратовича Приходька – педагога, диригента, урядовця музичного відділу Міністерства народної освіти (далі – МНО), організатора музично-хорового відродження під час Української революції 1917–1921 рр., одного з організаторів закордонного турне Української республіканської капели та хорової справи на Закарпатті.

Олекса Приходько походив із добре знаної на Поділлі родини. Батько – Кондратій (Кіндрат) Вікторович Приходько, який з 1899 р. займав посаду “городського садівника” в Кам’янці-Подільському, на початку XX ст. заклав “дендропарк... вздовж вулиці Шевченка аж до Руських фільварків”; мати – Ганна Яківна Сяркевич виховувала 9 дітей та утримувала досить велике господарство. Старший із синів – Віктор, відомий громадсько-політичний діяч, залишив детальні відомості про всіх членів родини [16, с. 226, 232–242].

О.Приходько народився 18 жовтня 1887 р. Навчався у народній школі містечка Ярмолинці та в Кам’янецькому духовному училищі [16, с. 228]. Протягом 1903–1908 рр. навчався у Подільській духовній семінарії [4, арк. 16 зв.-17; 5, арк. 98 зв.-99]. З 1908 р. О.Приходько – студент філологічного факультету Варшавського університету. Навчався він також і в Музичному інституті, де теорію музики викладав професор Бернадський [18]. Став диригентом великого українського хору при Українській громаді у Варшавському університеті [12, с. 45].

З 1917 р. О.Приходько працював в музичному відділі МНО. Був головою секції організації народних хорів та оркестрів, членом Театральної ради при МНО [8, с. 281]. Плани з організації Українських національних хорів, розроблені ще 1917 р., активно впроваджувалися за гетьмана Павла Скоропадського. Так, у 1918 р. планувалося організувати 12 українських національних хорів в провінційних центрах країни [1, арк. 4–4 зв.]. А 11 вересня 1918 р. газета “Від-

родження” розмістила інформацію про плани музичного відділу заснувати вже 27 подібних хорів [9]. Один з таких хорів виник у Кам’янці-Подільському [8, с. 283].

У “Робітничій Газеті” за 17 січня 1919 р. було опубліковано повідомлення про те, що у музичному відділі розроблявся план організації Українського хору, який мали “підслати до Парижу для демонстрації творчості українського народу у сфері музики та співу” [17]. Закон про організацію Української республіканської капели ухвалено 24 січня 1919 р. [2, арк. 3]. Перед колективом капели було поставлено завдання на високому професійному рівні популяризувати українське національно-хорове мистецтво за кордоном [13, с. 62]. Очолив колектив диригент Олександр Кошиць [10, с. 11; 11, с. 20].

Олексу Приходька було призначено адміністратором капели [18; 11, с. 20; 10, с. 13]. “Його обов’язком і завданням було організувати виступи капели по головних столицях Європи... Завдання були величезні і брат, не зважаючи на свою молодість, успішно справився зі своїми завданнями, маючи двох чи трьох помічників та допомогу відповідних наших посольств”, – засвідчив у своїх спогадах Віктор Приходько [16, с. 238]. Натомість О.Кошиць звинувачував О.Приходька та його прибічників (хористів з національних хорів, так званих “ідеалістів”) в постійних інтригах та підриві його авторитету, як керівника капели [10, с. 163]. Він вважав, що О.Приходько “хотів поставити Капелю, у зв’язок із своєю секцією, тобто – своєю діяльністю, як “організатора”, хоч не йому, а мені доручив організовувати Капелю Петлюра і при тому не в загальному порядку, а в “екстремному” [10, с. 12].

Відбір співаків до капели відбувся на конкурсній основі в умовах загрози взяття столиці більшовиками. О.Кошиць виїхав з Києва ще 26 січня. Пізніше, коли дізнався про продовження організаційних заходів щодо утвореної капели, подався до Кам’янця-Подільського [10, с. 12-13, 15-16, 23]. Організація капели була продовжена головою музичного відділу МНО Кирилом Стеценком. 28 січня О.Приходько був командирований у Вінницю для одержання асигновок на утримання капели з державної скарбниці, а потім у Кам’янець-Подільський для пошуку житла для колективу капели, який готувався до евакуації [7, арк. 1; 10, с. 20]. Капела мала складатися з 100 осіб, яких і було набрано у Києві. Проте евакуювали лише декілька десятків осіб [11, с. 20]. Подорож до Кам’янця-Подільського тривала 12 днів. За спогадами О.Кошиця, співаки прибули у місто “під св.Стрітіння” [10, с. 21].

У місті хористи проводили репетиції і вивчали французьку мову. Хорові репетиції відбувалися в університеті та інших установах [10, с. 27-28]. У Кам’янці вдалося поповнити колектив капели, який по приїзді нараховував 37 осіб. За словами дослідника української еміграції С.Наріжного, колектив складав разом з адміністрацією 80 осіб [11, с. 21]. За словами О.Кошиця, всіх було 76, з них співаків – 64 [10, с. 50]. 5 березня 1919 р. у Кам’янці-Подільському відбулося засідання членів музичного відділу. Було заслухано доповідь К.Стеценка стосовно остаточного варіанту статуту капели, розробленого О.Приходьком. Поста-

новили: назвати статут “Тимчасовим” і доручили голові музичного відділу подати його на затвердження міністру [6, арк. 2]. 24 березня Українська республіканська капела виїхала в “артистичну” подорож до Західної Європи. 26 березня 1919 р. голова музичного відділу звітував: “... Капела має 80 чоловік артистів-співаків (20 душ має бути добрано в Галичині), канцелярію з 7 чоловік (адміністратор, завідуючий господарством, діловод, канцелярист 1 рангу, машиністка і 2 курьери) і Дірекцію з 5 чоловік (Головний диригент, помішник диригента, 2 професори співів, акомпаніатор). ... вжиті були всі заходи, щоб Капела одержала всі асигновки на закордонну подорож і щоб подорож ця відбулася в можливих і сприятливих обставинах” [2, арк. 3-3 зв.].

Українська республіканська капела та її турне за кордоном, за словами С.Наріжного, була “надто коштовним підприємством”, адже її “завданням була національна пропаганда, а не комерційні зиски”. Державна субсидія для капели була остаточно припинена під час перебування співочого колективу у Берліні (квітень 1920 р.), бо вважалося, що вона вже виконала своє завдання. Це й прискорило кризу, яка всередині капели “розвивалася мало що не від самого початку її заснування” [11, с. 27-28].

Після розпаду капели учасники створили три окремі хори. Основна частина під проводом О.Кошиця, виступивши у ЧСР, переїхала до Польщі, де у Варшаві реорганізувалася в Український національний хор. З 1921 р. відбулися виступи в Іспанії, Франції, Бельгії, Німеччині та США. Група під керівництвом М.Кириченка концертувала в Іспанії та інших країнах. Група з 18 осіб на чолі з О.Приходьком виїхала на Закарпаття [11, с. 29].

Відомо, що у Києві “співоча” молодь, що залишилася від Першого Українського національного хору після від’їзду капели ініціювала згуртування всієї київської української “співочої” молоді навколо роковин Т.Шевченка, “аби хоть концертом Української пісні ушанувати це свято”. 22 лютого 1919 р. розпочалася робота новоутвореної організації “Об’єднаний хор співаків Українців м.Київа”. Перші загальні збори 16 березня ухвалили перетворити “Об’єднаний хор співаків Українців м.Київа” в “Український Національний Хор м.Київа” [3, арк. 1].

З ім’ям Олекси Приходька також пов’язано музично-хорове відродження на Закарпатті [18]. “Приходькова група” в Ужгороді заснувала музично-драматичне товариство “Кобзар”, члени якого влаштовували концерти та співали у церквах по всьому краю [11, с. 29, 326]. При “Просвіті” утворився під орудою О.Приходька Руський національний хор, який спершу налічував 25 осіб, пізніше зріс аж до 200 осіб (1921 р.), крайовий хор учителів Закарпаття (1928 р.) тощо [11, с. 326-327]. О.Приходько також викладав у навчальних закладах Ужгорода українську мову і літературу, теорію музики і спів. Роботу в Державній Торговельній академії у Мукачеві, а з 1938 р. – у Сваляві знову ж таки поєднував з творчою роботою [16, с. 229; 15; 18]. В організованому хорі при чоловічій учительській семінарії Ужгорода під керівництвом О.Приходька виховувалися молоді диригенти, які згодом почали закладати народні хори у селах [11, с. 326].

За даними С.Наріжного, на Закарпатті було утворено 10 національних хорів [11, с. 327].

Наприкінці 30-х років Олекса Приходько переїхав до Праги, де працював режисером в Українській драматичній студії і Празькій консерваторії, диригував у Празькому ансамблі, вів театральний гурток [16, с. 229]. Помер О.Приходько на 92-му році життя у Празі 8 лютого 1979 р. [14, с. 3]. Все своє життя Олекса Кіндратович віддав справі українського музично-хорового відродження.

Список використаних джерел і літератури

1. Центральний державний архів вищих органів влади та управління (далі – ЦДАВО) України, ф. 2201, оп. 1, спр. 278, 11 арк.
2. ЦДАВО України, ф. 3689, оп. 1, спр. 24, 9 арк.
3. ЦДАВО України, ф. 3689, оп. 1, спр. 29, 10 арк.
4. Державний архів Хмельницької області (далі – ДАХО), ф-64, оп. 1, спр. 40, 138 арк.
5. ДАХО, ф-64, оп. 1, спр. 41, 130 арк.
6. Інститут рукопису Національної бібліотеки ім. В.Вернадського (далі – ІР НБУВ), ф. 62, спр. 199, 2 арк.
7. ІР НБУВ, ф. 62, спр. 204, 1 арк.
8. Бачинська, О. М. Кам'янець-Подільський Український національний хор за доби гетьманату П.Скоропадського / О. М. Бачинська // *Освіта, наука і культура на Поділлі. – Кам'янець-Подільський: Оіом, 2012. – Т. 19. – С. 281-288.*
9. В музичному відділові министерства народної освіти. Академічний відділ // *Відродження (Київ). – 1918. – 11 вересня (29 серпня). – С. 5.*
10. Кошиць, О. З піснею через світ / Олександр Кошиць. – К.: КНИГА РОДУ, 2008. – 432 с.
11. Наріжний, С. Українська еміграція / Симон Наріжний. – Прага, 1942. – Ч. 1. – 372 с.
12. Приходько, В. Під сонцем Поділля: спогади. Ч. 2 / Віктор Приходько; упорядники та автори передмови Ю. Легун, О. Кравчук. – Вінниця: Консоль, 2011. – 416 с.
13. Розовик, Д. Ф. Українське культурне відродження в роки національно-демократичної революції (1917–1920). Монографія / Д. Ф. Розовик. – К.: Вид.-полігр. центр “Київський університет”, 2002. – 312 с.
14. Свобода (Джерсі-Сіті, Нью-Йорк). – 1979. – 3 березня. – 4 с.
15. Стерчо, П. Св. пам'яті Олекси Приходька / Петро Стерчо // *Свобода (Джерсі-Сіті, Нью-Йорк). – 1979. – 15 березня. – С. 4.*
16. Трембіцький, А. А. Особистісно-індивідуальний світ членів родини Приходьків / А. А. Трембіцький, А. М. Трембіцький // *Освіта, наука і культура на Поділлі. – Кам'янець-Подільський: Оіом, 2010. – Т. 16. – С. 225-247.*
17. Український хор для Парижу. Театр і музика // *Робітнича Газета (Київ). – 1919. – 17 січня. – С. 4.*
18. Шандор, В. Проф. Олекси Приходька (з нагоди 80-ліття) / Д-р В. Шандор

// Svoboda, The Ukrainian Weekly Section (Джерсі-Сіті, Нью-Йорк). – 1968. – 27 January. – С. 4.

Olesya Bachyska

Podolyanyn Olexa Prykhodko – the organizer of the musical-choral revival

The article describes the activity of podolyanyn Olexa Kindratovych Prykhodko as organizer of the musical-choral revival. Attention is concentrated on his work in the musical department of the Ministry of National Education in time of the Ukrainian Revolution of 1917–1921 and on his role in preparation to foreign tour of the Ukrainian Republic Chapel and development of choral affair on Zakarpattia.

Keywords: *Olexa Prykhodko, the Ministry of National Education, the Ukrainian National Choir, the Ukrainian Republic Chapel, musical-choral revival.*

О.М.Бачинская

**Подольанин Алексей Приходько – организатор
музыкально-хорового возрождения**

В сообщении освещается деятельность достойного представителя хорошо известной на Подолии семьи – Алексея Кондратьевича Приходько. Он широко известен как организатор музыкально-хорового возрождения в Украине. Акцентируется внимание на его работе в музыкальном отделе Министерства народного образования во время Украинской революции 1917–1921 гг. Рассказывается о его роли в подготовке заграничного турне Украинской республиканской капеллы и развитии хорового искусства на Закарпатье.

Ключевые слова: *Алексей Приходько, Министерство народного образования, Украинская республиканская капелла, музыкально-хоровое возрождение.*

Одержано 1 вересня 2016 року